

Yhteiskehittävä ennakointi

Työkaluja turvallisuuden tulevaisuuteen

Christopher Rowley

+358 50 0860 666

christopher.rowley@demoshelsinki.fi

Twitter: @chris_rowley

DEMOS HELSINKI

Demokraattista ja
kestävää yhteiskuntaa
rakentamassa.

6 tiimiä & 6 hypoteesiä yhteiskunnallisesta muutoksesta

**Governance
Innovation**

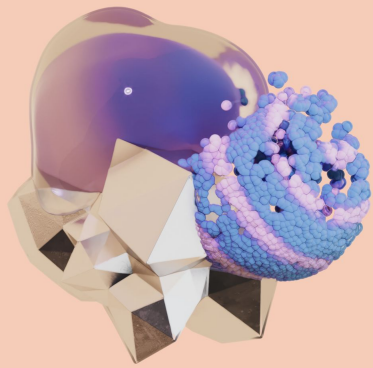
**Science in
Society**

**New
Horizons**

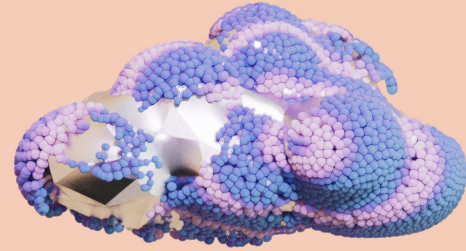
**Urban
Transformations**

**One Planet
Economy**

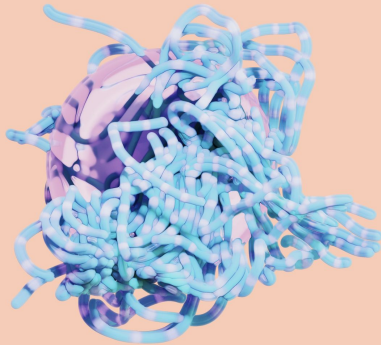
**Radical
Strategy**

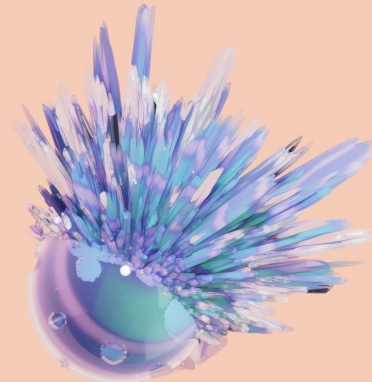
Tulevaisuus & ennakointi

Strategia

Yhteiskehittäminen

Kokeilut

Tässä esityksessä:

1. Turvallisuustyön haasteita
2. Minkälainen ratkaisu yhteiskehittävä ennakointi on?
3. Kysymyksiä & keskustelua

3 *Kolme haastetta turvallisuuustyössä*

HAASTE #1: **Turvallisuuden** **moraaliset ulottuvuudet**

Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet

- Kuka tai mikä on turvallisuuden subjekti eli kenen tai minkä turvallisuudesta puhumme?

Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet

- Kuka tai mikä on turvallisuuden subjekti eli kenen tai minkä turvallisuudesta puhumme?
- Ovatko turvallisuuden subjektit keskenään samanarvoisessa asemassa?

Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet

- Kuka tai mikä on turvallisuuden subjekti eli kenen tai minkä turvallisuudesta puhumme?
- Ovatko turvallisuuden subjektit keskenään samanarvoisessa asemassa?
- Miten turvallisuus määritellään: vapautta jostakin, vapautta johonkin?

Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet

- Kuka tai mikä on turvallisuuden subjekti eli kenen tai minkä turvallisuudesta puhumme?
- Ovatko turvallisuuden subjektit keskenään samanarvoisessa asemassa?
- Miten turvallisuus määritellään: vapautta jostakin, vapautta johonkin?
- Onko turvallisuus itsessään tärkeää, vai onko se väline johonkin?

Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet

- Kuka tai mikä on turvallisuuden subjekti eli kenen tai minkä turvallisuudesta puhumme?
- Ovatko turvallisuuden subjektit keskenään samanarvoisessa asemassa?
- Miten turvallisuus määritellään: vapautta jostakin, vapautta johonkin?
- Onko turvallisuus itsessään tärkeää, vai onko se väline johonkin?
- Miten turvallisuus arvona suhtautuu muihin arvoihin?

Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet

- Kuka tai mikä on turvallisuuden subjekti eli kenen tai minkä turvallisuudesta puhumme?
- Ovatko turvallisuuden subjektit keskenään samanarvoisessa asemassa?
- Miten turvallisuus määritellään: vapautta jostakin, vapautta johonkin?
- Onko turvallisuus itsessään tärkeää, vai onko se väline johonkin?
- Miten turvallisuus arvona suhtautuu muihin arvoihin?
- Minkälaista yhteiskuntaa haluamme edistää tai suojella?

Mikä tekee tästä *erityisesti* turvallisuutta koskevan haasteen?

- 1. Turvallisuudessa on kyse vakavista asioista,** esimerkiksi hengen, terveyden tai omaisuuden jatkuvuudesta. Tämä herättää tunteita, kärjistää näkemyksiä ja haastaa moraalisia intuitioita.
- 2. Turvallisuuden normatiivisuus ei aina ole ilmeistä.** “Turvallisuus” on helppo nähdä neutraalina asiana, mikä hidastaa normatiivisten haasteiden tunnistamista ja ratkaisemista.

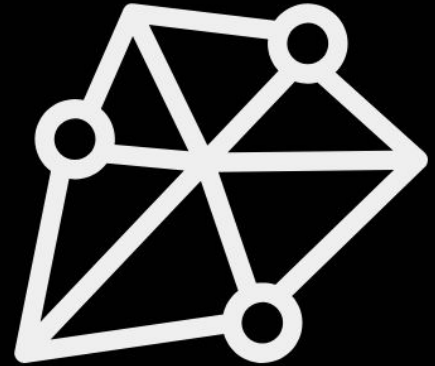
Mitä tällä tekee?

Turvallisuustyössä olennaista on omista normatiivisista perusteista tietoiseksi tuleminen, eli:

Turvallisuustyössä olennaista on omista normatiivisista perusteista tietoiseksi tuleminen, eli:

Mitkä ovat omaa toimintaa ohjaavat arvot?

HAASTE #2: Ilmiöiden kompleksisuus

Turvallisuus & kompleksisuus

- **Ilmiöiden määrä.** Laajeneva turvallisuuskäsitys on tuonut turvallisuustyön pariin alati kasvavan joukon ilmiöitä.
- **Keskinäisriippuvuus.** Ilmiöt ja niiden palaset ovat keskinäisissä riippuvuussuhteissa tavalla, mikä ei aina ole intuitiivista.
- **Refleksiivisyys.** Toimija ja toiminnan kohde ovat jatkuvassa sosiaalisessa vuorovaikutussuhteessa: toiminta muokkaa kohdetta ja kohde muokkaa toimijaa.
- **Villit kortit & mustat joutsenet** eli järjestelmien sisäänrakennetut epävarmuudet ovat enemmän uhka kuin mahdollisuus.

Mikä tekee tästä erityisesti turvallisuutta koskevan haasteen?

1. **Turvallisuustyössä on usein aktiivinen *vastustaja*.** Vastapuolen olemassaolo korostaa refleksiivisyyden haastetta. Esimerkki: antibioottiresistentit bakteerit eivät ole vastustaja.
2. **Laki tai normit eivät (välttämättä) rajaa vastapuolen keinovalikoimaa.**
3. **Turvallisuudessa on harvoin positiivisia yllätyksiä.** Epävarmuudet ovat erityinen haaste turvallisuustoimijoiden kannalta, koska niiden vastuulla on varmuuden, jatkuvuuden ja vakauden tuottaminen.
4. **Epäonnistumisen tai virheiden hinta on suuri.**

Mitä tällä tekee?

Turvallisuustyössä pitää kyetä sisäistämään (ja perustelemaan) joidenkin riskien olemassaolo, eli:

Turvallisuustyössä pitää kyetä sisäistämään (ja perustelemaan) joidenkin riskien olemassaolo, eli:

Miten päästä kontrollista resilienssiin?

HAASTE #3: Käsitteellisiä haasteita

SANASTOKESKUS TSK

TERMINOLOGICENTRALEN TSK

TSK 50

KOKONAISTURVALLISUUDEN SANASTO

Ordlista om övergripande säkerhet

Vocabulary of Comprehensive Security

Helsinki 2017

turvallisuus
valmius
varautuminen
laaja turvallisuuskäsitys
kokonaisturvallisuus
organisaatioturvallisuus
yhteiskunnan elintärkeä toiminto
kokonaismaanpuolustus
väestön toimintakyky
henkinen kriisinkestävyys
huoltovarmuus

sisäinen turvallisuus
puolustuskyky
resilienssi
yleinen järjestys
pelastustoiminta
jatkuvuudenhallinta
(kriittinen) infrastruktuuri
kyberturvallisuus
hybridivaikuttaminen
informaatiovaikuttaminen
uhka

Käsitteellisiä eli kielellisiä haasteita

- **Käsitteitä on runsaasti ja niitä käytetään liberaalisti.**
- **Informaatio ja totuus ovat turvallisuuden osatekijöitä.**
- **Hype sekoittaa pakkaa.**

Mikä tekee tästä *erityisesti* turvallisuutta koskevan haasteen?

1. Informaatiovaikuttaminen pyrkii tietoiseen totuuspohjan vääristämiseen.
2. Laajeneva turvallisuuskäsitys tuo uusia kokonaisuuksia turvallisuuskeskustelun piiriin.
3. Turvallisuudentutkimus on verrattain nuori ja kehittyvä tieteenala.
4. Turvallisuus on äärimmäistä ja arkista, eikä tämän esittäminen käsitteellisesti ole aina yksioikoista.

“Viidennen sukupolven sodankäynnin keinojen tavoitteena on estää vihollista tiedostamasta omaa tilannettaan, sen todellista luonnetta ja vastaamaan vastustajansa tekemiin iskuihin ja vaikutukseen riittävällä tasolla. Onnistuessaan viidennen sukupolven sodan kävijä pystyy osoittamaan vastustajalle, että se on itse asiassa edelleen rauhantilassa ja kiistämään siltä poliisiviranomaisen tehostetun tai sotilaallisen voimankäytön mahdollisuudet liiallisina ylilyönteinä.”

***Kapteeni, ST Antti Paronen viidennen sukupolven sodankäynnistä
The Ulkopolitist -verkkolehdessä 10.2.2016***

Mitä tällä tekee?

Turvallisuuskeskustelussa käsitteille
pitää antaa tilaa hengittää.

***Miten päästä hypekierteestä
yhteiseen ymmärrykseen?***

keskustelu:
**Minkälaisia ajatuksia tämä
herättää?**

Yhteiskehittävä ennakointi menetelmänä

Ennakointi = järjestelmällistä
tulevaisuuksien tarkastelua

Yhteiskehittäminen = käyttäjälähtöistä
kehittämistä, jossa osallistumisella
on arvo sinänsä

**Tulevaisuudesta ei voi tietää mitään,
koska sitä ei ole vielä tapahtunut.**

**Emme siis ajattele tulevaisuutta
*tietäksemme vaan toimiaksemme.***

Miksi ennakointi?

- 1. Ennakointi luo toimijuutta**
- 2. Ennakointi mahdollistaa vastuullisen toiminnan**
- 3. Ennakointi luo yhteisöllisyyttä ja yhteisiä käsityksiä**

Models are representations of systems that are, have been or could be (imagined). These imagined models form visions of otherness. If no such representations exist, there would be no actions, just reactions.

(von Jhering 1914)

Mitkä tulevaisuudet ovat:

mahdollisia?
todennäköisiä?
toivottavia?

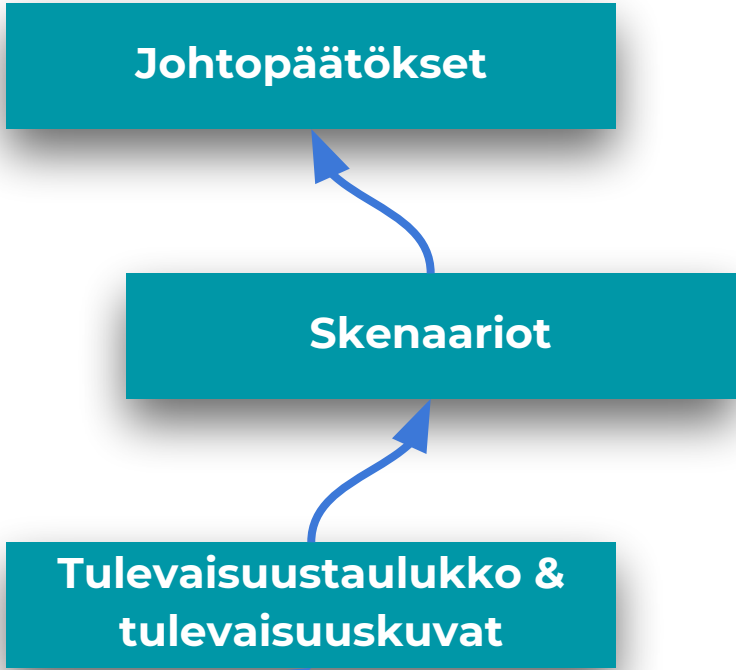
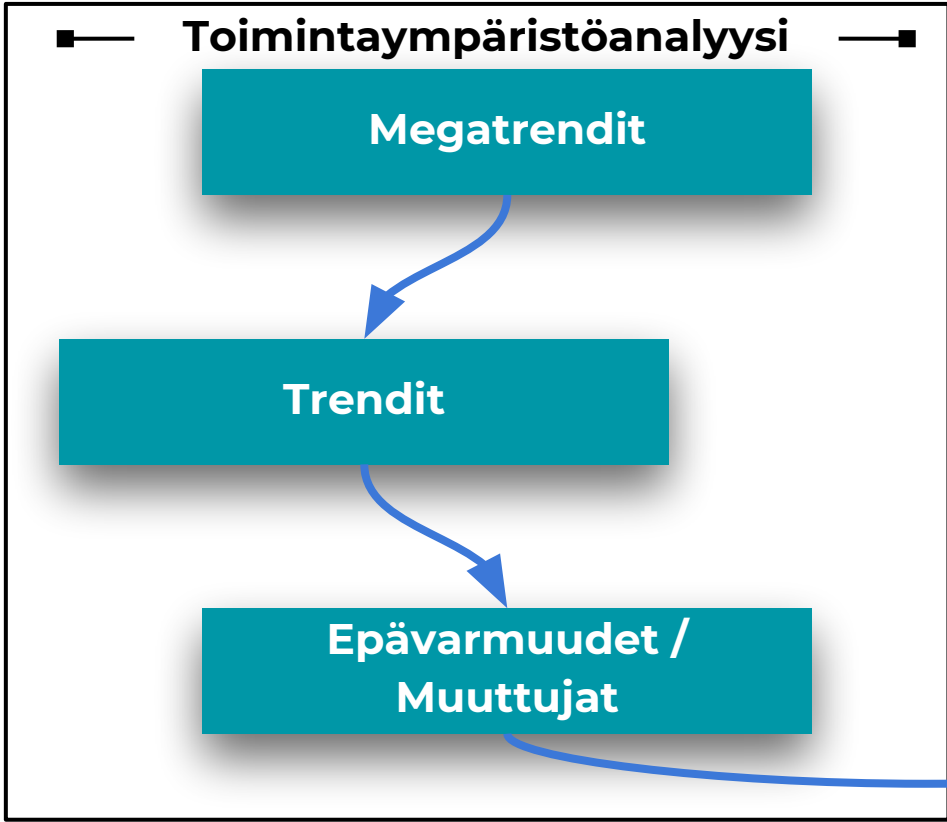
Ennakkoinnin keskeisiä käsitteitä

1. TOIMINTAYMPÄRISTÖANALYYSI

- Megatrendit
- Trendit
- Epävarmuudet / muuttujat / jännitteet
- Heikot signaalit
- Villit kortit / mustat joutsenet

2. SKENAARIOTYÖSKENTELEY

- Tulevaisuustaulukko
- Tulevaisuuskuva
- Skenaario
- Visio

1. Toimintaympäristöanalyysi eli *horizon scanning*

mega- trendit

Megatrendit ovat makrotason globaaleja ilmiöitä, jotka:

- Ovat kestoaltaan pitkäaikaisia ja vaikutuksiltaan merkittäviä
- Vaikuttavat toisiinsa
- Luovat trendejä, teknologioita ja teollisuudenaloja
- Määrittävät sitä, mikä on tärkeää ja mistä ihmiset puhuvat
- Toimivat linsseinä tulevaisuuteen eli tarjoavat tavan puhua yhdessä isoista asioista

***TEKNOLOGINEN
KEHITYS***

DEMOKRATIA JA KANSALAISYHTEISKUNTA

DEMOS
HELSINKI

On aika avata
silmät ja kohdata
todellisuus...

antaurio.fi

KAUPUNGISTUMINEN

ILMASTONMUUTOS & RESURSSINIUKKUUS

**POST-NORMAALIUS
UUTENA NORMAALINA**

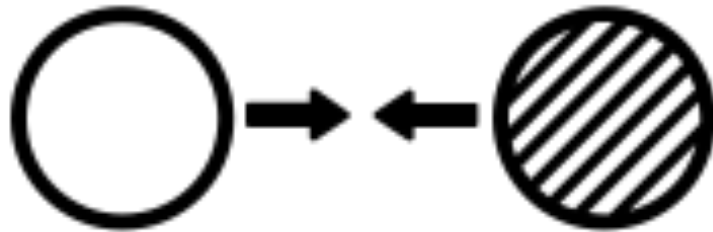
trendit

trendi =

asteittainen muutos, kehitys tai yleinen
taipumus johonkin suuntaan

epävarmuudet & muuttujat

Epävarmuuksilla tai muuttujilla (tai jännitteillä) kuvataan trendejä, joilla on vaihtoehtoisia kehitysnäkymiä ilman selkeää suuntausta, asioita joissa selkeät muutosvoimat toimivat vastakkain toistensa kanssa.

Digitalisaation ja tekoälyn tuottamia jännitteitä

JÄNNITE 1. Työ

Tekoäly voi vapauttaa monet työn
ikeestä.

Työn loppumisesta seuraa
identiteetin ja arjen epävarmuus.

Digitalisaation ja tekoälyn tuottamia jännitteitä

JÄNNITE 1. Työ

Tekoäly voi vapauttaa monet työn ikeestä.

Työn loppumisesta seuraa identiteetin ja arjen epävarmuus.

JÄNNITE 2. Osallisuus

Arjesta tulee tehokasta, automaattista ja helppoa.

Ihmisten päätäntävalta siihen miten toimivat ja osallistuvat heikkenee.

Digitalisaation ja tekoälyn tuottamia jännitteitä

JÄNNITE 1. Työ

Tekoäly voi vapauttaa monet työn ikeestä.

Työn loppumisesta seuraa identiteetin ja arjen epävarmuus.

JÄNNITE 2. Osallisuus

Arjesta tulee tehokasta, automaattista ja helppoa.

Ihmisten päätäntävalta siihen miten toimivat ja osallistuvat heikkenee.

JÄNNITE 3. Alustat

Alustojen erinomaiset palvelut hoitavat monen osalta hallinnon tehtäviä.

Hallinnon on pystyttävä kertomaan miksi se on olemassa.

Digitalisaation ja tekoälyn tuottamia jännitteitä

JÄNNITTEET Työ

Tekoäly voi vapauttaa monet työn ikeestä.

?

Työn loppumisesta seuraa identiteetin ja arjen epävarmuus.

JÄNNITTEET Osallisuus

Arjesta tulee tehokasta, automaattista ja helppoa.

?

Ihmisten päätäntävalta siihen miten toimivat ja osallistuvat heikkenee.

JÄNNITTEET Alustat

Alustojen erinomaiset palvelut hoitavat monen osalta hallinnon tehtäviä.

?

Hallinnon on pystyttävä kertomaan miksi se on olemassa.

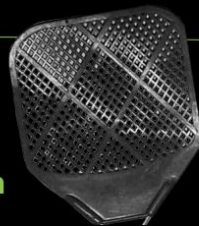
heikot signaalit

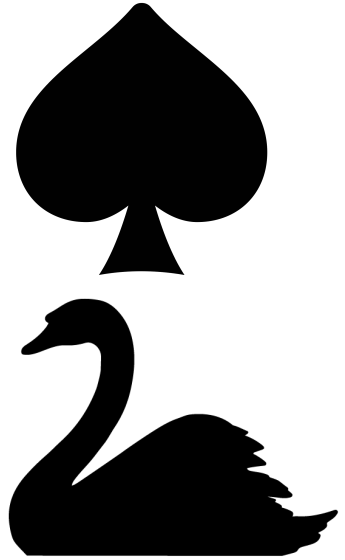
Heikot signaalit ovat ensimerkkejä tai -oireita muutoksesta. Koska heikkojen signaalien merkitys ei ole vielä varma, on niiden havaitseminen vaikeaa ja niistä puhuminen kiistanalaista. Heikot signaalit voivat olla yhtä lailla harmittoman oloisia tai pöyristyttäviä asioita.

HEIKOT SIGNAALIT TULEVAISUUDEN AVARTAJINA

Mikko Dufva

villit kortit & mustat joutsenet

Villi kortti on epätodennäköinen mutta vaikutuksiltaan merkittävä tapahtuma.

'Mindblowing ...
a masterpiece'

Chris Anderson,
author of *The Long Tail*

'Hugely enjoyable –
compelling'

Financial Times

The Black Swan

The Impact of the Highly Improbable

Nassim Nicholas Taleb

DEMOS
HELSINKI

2. Skenaariotyöskentely

Tulevaisuustaulukko on väline, jolla pystyy mallitsemaan monimuuttujajärjestelmää – kuten esimerkiksi tulevaisuutta.

Tulevaisuustaulukko on väline, jolla pystyy mallitsemaan monimuuttujajärjestelmää – kuten esimerkiksi tulevaisuutta.

Tulevaisuuskuva on kuvaus tulevaisuuden tilasta tiettynä ajankohtana.

Tulevaisuustaulukko on väline, jolla pystyy mallitsemaan monimuuttujajärjestelmää – kuten esimerkiksi tulevaisuutta.

Tulevaisuuskuva on kuvaus tulevaisuuden tilasta tietyssä ajankohtana.

Skenaario on uskottava kertomus tulevaisuuden kehityskulusta.

Mitkä tulevaisuudet ovat:

mahdollisia?
todennäköisiä?
toivottavia?

Mitkä tulevaisuudet ovat:

mahdollisia?
todennäköisiä?
toivottavia?

Visio on kuvaus toivottavasta
tulevaisuudesta.

SEURAAVA ERÄ

Visio hyvinvoinnin seuraavasta erästä viitoittaa tietä kohti tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskuntaa.

**Mitä tällä kaikella
tekee?**

Keskustelu:

***Miten ennakointimenetelmiä voisi
käyttää turvallisuustyössä?***

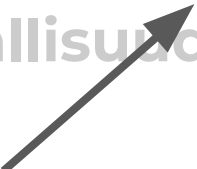
3 *Kolme haastetta turvallisuuustyössä*

Kolme haastetta turvallisuustyössä

- 1. Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet**
- 2. Turvallisuus & kompleksisuus**
- 3. Turvallisuuden käsitteelliset haasteet**

Kolme haastetta turvallisuustyössä

1. Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet
- 2. Turvallisuus & kompleksisuus**
3. Turvallisuuden käsitteelliset haasteet

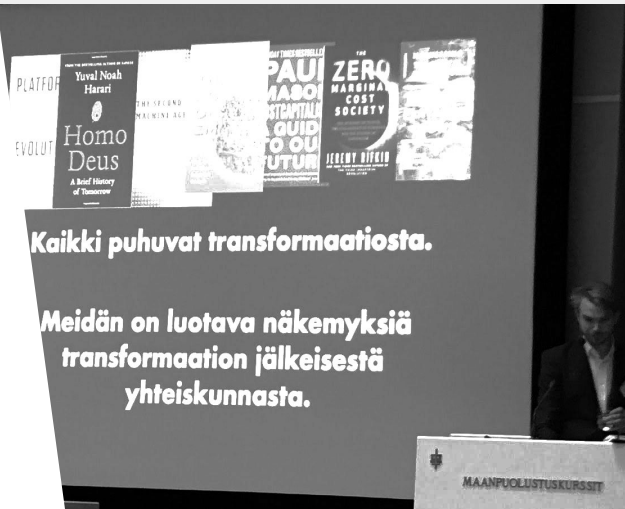

Toimintaympäristöanalyysi eli trendien, epävarmuuksien ja heikkojen signaalien tarkastelu auttaa hahmottamaan, mikä on toimintakentän muutoksessa olennaista ja miten jännitteet kannattaa ottaa huomioon. **Skenaariotyöskentely** puolestaan selventää syy-seuraussuhteita.

Esimerkki: Tekoälyn Maanpuolustuskurssi (EK 53)

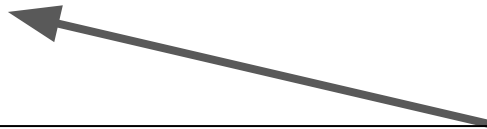
Tekoälyn maanpuolustuskurssilla Demos Helsinki kuvasi päättäjille tekoälyn ja koneoppimisen yhteiskunnallisia vaikutuksia ja mahdollisia yhteiskunnallisia jännitteitä, joita uudet teknologiat saattavat tuottaa.

Tekoälyn maanpuolustuskurssi järjestettiin yhdessä Teknologiateollisuuden ja Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa. Demos Helsinki vastasi kurssin ennakkohaastatteluista ja alustuksesta maanpuolustuskurssilla.

Kolme haastetta turvallisuustyössä

1. Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet
2. Turvallisuus & kompleksisuus
- 3. Turvallisuuden käsitteelliset haasteet**

Yhteiskehittämistyöpajat ovat paikka ja aika tulevaisuuskäsitysten tarkastelulle. Työpajoja voi järjestää sisäisesti tai yhdessä sidosryhmien kanssa.

Esimerkki: WINLAND

Winlandissa tutkitaan, miten energiaan, ruokaan ja veteen kohdistuvat muutospaineet vaikuttavat Suomen kokonaisturvallisuuteen ja resilienssiin eli kykyyn sopeutua muutoksiin.

Tiiviille sidosryhmäyhteistyölle rakentuvan monitieteisen hankkeen ytimessä on kaksi eri toimijoita ja sektoreita yhteen tuovaa prosessia: tulevaisuuskenaariot sekä yhteiskehittäminen, jota koordinoi ajatushautomo Demos Helsinki yhteistyössä tutkijoiden kanssa.

Winlandin vuorovaikutuksen ytimen muodostavat sidosryhmäohjausryhmä, yhteiskehittämistyöpajojen sarja muut sidosryhmäyhteistyön tavat. Hanke osallistui esimerkiksi Huoltovarmuusorganisaation syksyn 2017 valmiusharjoitukseen ja hanke tukee ministeriöiden ennakointityötä.

Konsortiossa on ruoka- ja energiaturvan, vesivarojen ja ilmastonmuutoksen, lainsäädännön, päätöksentekoprosessien ja resilienssin asiantuntijoita sekä skenaariomenetelmien ja yhteiskehittämisen osaajia.

Hanke on osa strategisen tutkimuksen turvallisuus verkottuneessa maailmassa ohjelmaa 2016–2019.

TYÖPAPERI

Alustava raportti ennakkomateriaalina Winland-työpajaan / Lokakuu 2018

Kokonaisturvallisuuden ennakoinnin kehittäminen Suomessa

Matti Minkkinen, Ira Ahokas, Burkhard Auffermann
Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
24.10.2018

Kolme haastetta turvallisuustyössä

1. Turvallisuuden moraaliset ulottuvuudet
2. Turvallisuus & kompleksisuus
3. Turvallisuuden käsitteelliset haasteet

Visiot ovat positiivisen yhteiskunnallisen muutoksen kuvittelemista.

Skenaariotyöskentelyn kautta on mahdollista rakentaa polkuja toivottaviin tulevaisuuksiin.

Esimerkki: ?

***Minkälaisista turvallisuuden
tulevaisuutta sinä haluat olla
mukana tekemässä?***

Nähdään tulevaisuudessa!

DEMOS
HELSINKI

Demos Helsinki
Christopher Rowley
0500860666